

Marcin Liberacki

Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego
Ministerstwa Obrony Narodowej
mmliberacki@wp.pl

WYBRANE MODELE SZKOLENIA WOJSKOWEGO KANDYDATÓW NA OFICERÓW W KONTEKŚCIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

STRESZCZENIE

Szkolenie wojskowe realizowane jest w ramach studium oficerskiego. Pełni ono funkcję uzupełniającą dla pozyskiwania kadr oficerskich. W praktyce jest ono ograniczone do szkolenia podoficerów i szeregowych posiadających tytuł zawodowy magistra (równorzędny) na kierunkach zbieżnych z wymaganiami na przyszłym stanowisku służbowym oraz szkolenia osób rekrutowanych ze środowiska cywilnego na potrzeby tych korpusów osobowych, dla których nie prowadzi się przygotowania w trybie studiów wyższych w uczelniach wojskowych.

Taka sytuacja dotyczy korpusu osobowego finansowego, obsługi prawnej, medycznego oraz duszpasterstwa. O ile szkolenie wojskowe dla osób rekrutowanych ze środowiska cywilnego oraz podoficerów posiadających tytuł zawodowy magistra jest kontynuowane już od kilkunastu lat, o tyle w odniesieniu do szeregowych zawodowych po raz pierwszy zostało ono uruchomione pilotażowo w 2015 roku.

W artykule zaprezentowano aktualnie obowiązujący model przygotowania kandydatów na oficerów w oparciu o studium oficerskie. Ta forma szkolenia jest realizowana w dwóch uczelniach, tj. Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych oraz Akademii Wojsk Lądowych.

Słowa kluczowe:

studium oficerskie, bezpieczeństwo państwa, szkolenie wojskowe.

Wstęp

Do niedawna jeszcze wykluczano realną wizję konwencjonalnego konfliktu o wysokiej intensywności. Doświadczenia i sytuacja, z jaką mamy do czynienia na Ukrainie i Bliskim Wschodzie ukazują, jak dalece nieprze-

widywalny może być rozwój wydarzeń. Wojna rozgrywająca się za naszą wschodnią granicą, zapoczątkowana rozruchami w tym kraju, a następnie aneksją Krymu przez znaczącego światowego gracza, Rosję, implikuje potrzebę powrotu do myślenia w kategoriach tradycyjnego konfliktu zbrojnego. Inwazyjny charakter działań podejmowanych przez wojska rosyjskie angażuje nieustannie w konflikt coraz więcej stron i podmiotów międzynarodowych. Realizowana polityka państw Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii, Norwegii i innych uczestników konfliktu politycznego i gospodarczego powoduje, że pomimo nałożonych sankcji gospodarczych Rosja z premedytacją nie daje odczuć po sobie rezultatów wprowadzanych ograniczeń. Nie możemy z całą pewnością stwierdzić, w jakim kierunku rozwinię się ta sytuacja, chociaż coraz częściej pojawiają się głosy o potencjalnym poważnym konflikcie, w który może zostać zaangażowanych wiele stron i podmiotów.

Eskalacja problemów i taki rozwój sytuacji skłania do refleksji nad potencjałem własnej armii. Właściwie nie ma dnia bez poświęcenia miejsca temu istotnemu zjawisku w mediach i wypowiedziach ekspertów oraz polityków. Sytuacja jest na tyle ważka, że wyraźnie zostały zwiększone wydatki z budżetu państwa przeznaczone na modernizację sił zbrojnych.

Wobec powyższego poważnie wzrasta rola właściwie przygotowanych kadr wojskowych, w tym zaś oficerskich. Jedną ze ścieżek przygotowujących przyszłych oficerów jest szkolenie wojskowe realizowane w ramach studium oficerskiego (SO). Obejmuje ono m.in. podoficerów zawodowych oraz absolwentów uczelni cywilnych posiadających wykształcenie drugiego stopnia (równorzędne).

Intensywny proces dydaktyczny realizowany w odniesieniu do kandydatów na oficerów ma na celu profesjonalnie ich przygotowane i wyposażenie w taki zasób wiedzy, który umożliwi właściwą realizację zadań na zajmowanych stanowiskach służbowych. Często w prowadzonych narracjach mówi się, że oficer powinien być dobrym menedżerem. Warto wspomnieć, iż badania dotyczące powyższych kwestii, w odniesieniu do działań kierowników, realizował Henry Mintzberg. Naukowiec ten wskazał dziesięć ról, niezbędnych dobremu menedżerowi. Zostały one przez niego zawarte w trzech kategoriach: role interpersonalne (takie jak symboliczny przywódca i dyrygent), role informacyjne (wliczając pozyskiwanie, gromadzenie i rozpowszechnianie informacji) oraz role decyzyjne (takie jak przedsiębiorca i osoba przeciwdziałająca zakłóceniom)¹.

¹ H. Mintzberg, *The Manager's Job: Folklore and Fact*, [w:] "Harvard Business Review", March/April 1990, pp. 163-176.

1. Rola kadr oficerskich w systemie bezpieczeństwa państwa

Analiza aktualnych wydarzeń oraz tych, które miały miejsce w przeszłości ukazuje, że najistotniejszym problemem odnoszącym się do funkcjonowania społeczeństw oraz państw ma bezpieczeństwo. Instytucje sprawujące rządy i ustanawiające, za sprawą uzyskanego formalnego mandatu prawo, kierują państwem oraz dysponując odpowiednim potencjałem, nieustannie dążą do jego zapewnienia.

W celu zachowania niepodległości, terytorialnej nienaruszalności granic i bezpieczeństwa obywateli, Polska organizuje i rozwija zintegrowany system bezpieczeństwa narodowego, którego najważniejszym elementem jest system obrony państwa. Jest on powołany, jak słusznie zauważa Mieczysław Gocuł, do uzyskania i utrzymywania zdolności do prowadzenia skutecznych działań obronnych w celu przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom interesów narodowych, w tym agresji militarnej².

Wobec powyższego należy stwierdzić, że to właśnie siły zbrojne pełnią zasadniczą rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa państwa i jego obywateli. Jak w każdej organizacji o zhierarchizowanej strukturze, ogromne znaczenie mają pracownicy znajdujący się na różnych poziomach decyzyjnych i wykonawczych. Uwagę czytelnika chciałbym zwrócić na oficerów polskiej armii. W sytuacji zagrożeń, jako osoby zajmujące kluczowe stanowiska z punktu widzenia obrony państwa, będą oni podejmowali trudne, a zarazem priorytetowe decyzje. Ich niebagatelną rolę dostrzegano od wieków. Doceniając wartość przekazów płynących z historii należy zaobserwować, że zawód oficera zawsze stanowił charakterystyczne źródło inspiracji w tworzeniu systemów wartości oraz konstruowaniu wzorów i modeli osobowych. Często również służył do opisów etosu żołnierskiego jako pewnej odmienności ludzkich stylów życia. Oficer stał się szczególnym symbolem losów krajów i narodów. Uosobieniem takich cech i wartości, jak: wolność, ojczyzna, niepodległość, patriotyzm, męstwo, odwaga, honor, bohaterstwo, godność, zdyscyplinowanie. Współcześnie to właśnie zawód oficera Wojska Polskiego jest najbardziej aktualny w świadomości Polaków spośród innych profesji grup dyspozycyjnych. Zapożyczone z etosu rycerskiego idee, wpłynęły na formowanie się etosu żołnierza, a następnie na wykrystalizowanie się jego wzorca. Ten zbiór pozytywnych przekazów określa cechy, które każdy członek tej społeczności musi bezwzględnie przestrzegać. Jest to szczególnie istotne

² M. Gocuł, *Współczesne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju Sił Zbrojnych RP*, „Kwartalnik Bellona”, 2014, nr 1, s. 11.

w obecnych czasach, gdzie imponujący szacunek i prestiż posiadają właśnie oficerowie. To naturalnie dla nich fundamentalnymi wartościami są honor, miłość do ojczyzny oraz zaszczyt z tytułu wykonywania swojej roli zawodowej³.

Analizując uprzednie ustalenia konstatuję, że sylwetka oficera powinna osadzać się na posiadanych predyspozycjach oraz umiejętnościach i wiedzy, niezbędnej do wykonywanej profesji. Sądzę, że te specyficzne prawidłowości można usystematyzować następująco:

- dowódca o uformowanych cechach oficerskich, dysponujący niezbędnym zakresem wiedzy i umiejętności zawodowych odpowiedniego szczebla dowodzenia, zapewniających skuteczne pełnienie funkcji dowódczych i administracyjnych we wszelkich działaniach bojowych oraz w warunkach misji pokojowych, stabilizacyjnych i w czasie pokoju;
- przywódca, potrafiący nakłonić podległy zespół do odpowiednich postaw i systemu wartości, inspirować poszczególnych jej członków do spełnienia pożądaných ról społecznych. Charakteryzujący się umiejętnościami menedżerskimi z zakresu kierowania zespołem ludzkim;
- specjalista wojskowy, posiadający zarówno wiedzę, jak i umiejętności taktyczno-specjalne w zakresie eksploatacji techniki wojskowej, faktycznego wykorzystania możliwości technicznych sprzętu bojowego, a także zdolny do zapoznania się z nowymi generacjami uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz optymalnego wykorzystywania ich walorów w działaniach;
- absolwent uczelni wojskowej, o ugruntowanym przygotowaniu ogólnym i szerokich horyzontach myślowych, zdolny do zajmowania stanowisk służbowych, na których wymagane jest posiadanie wykształcenia wyższego oraz samodzielne doskonalenie swojej osobowości;
- obywatel państwa, o ugruntowanej świadomości patriotyczno-obronnej, zdolny do poświęcenia życia w służbie ojczyzny⁴.

Z poczynionego uporządkowania można dostrzec, iż istotną kwestię w obszarze kompetencji zawodowych odgrywa posiadana przez oficerów

³ M. Liberacki, *Pełnienie zawodowych ról oficerskich przez absolwentów uczelni cywilnych. Ujęcie socjologiczne*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 44-45.

⁴ Ibidem, s. 93.

wiedza i umiejętności⁵. Kształcenie i doskonalenie umiejętności niezbędnych oficerom przybiera obecnie formę systematycznego procesu obejmującego – jak zauważa Ryszard Stępień – (...) założenia systemu kształcenia, struktury organizacyjne i system zarządzania szkolnictwem wojskowym oraz współpracę z jednostkami wojskowymi⁶. Obecny kształt edukacji wojskowej utożsamiany jest często z profesjonalizacją armii. Jak słusznie zauważa Alvin i Heidi Toffler: (...) wojskowi trzeciej fali kładą zmasowany nacisk na szkolenia i edukację na każdym poziomie, a system polegający na dostosowaniu właściwego szkolenia do właściwej osoby jest częścią procesu dystrybucji wiedzy⁷. Dlatego też wiedza, jaką posiadają dobrze wykształceni oficerowie, stanowi fundament w wyścigu pomiędzy państwami o ich silną i ugruntowaną pozycję militarną.

2. Wykładnia prawna do szkolenia wojskowego kandydatów na oficerów w ramach studium oficerskiego

Jedną z funkcjonujących obecnie „ścieżek” przygotowania kandydatów na oficerów jest studium oficerskie. Jest to szkolenie wojskowe adresowane do absolwentów szkół wyższych, posiadających tytuł zawodowy magistra (równorzędny). W kategoriach tych mieszczą się zarówno osoby cywilne, jak i podoficerowie oraz szeregowi zawodowi. Zgodnie z przyjętymi założeniami powinno ono zapewnić uzyskanie przez absolwentów kwalifikacji niezbędnych do realizacji zadań służbowych na pierwszym stanowisku w jednostce wojskowej. Aktualnie podstawą formalną do funkcjonowania szkolenia wojskowego w ramach studium oficerskiego są następujące akty prawne oraz dokumenty opracowywane w uczelniach wojskowych:

- ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych;
- ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej;

⁵ Ibidem, s. 94.

⁶ R. Stępień, *Edukacja wojskowa w obliczu wyzwań XXI wieku*, [w:] *Transformacja instytucjonalno-organizacyjna wojska na progu XXI wieku*, (red.) W. Chojnacki, AON, Warszawa 2004, s. 35.

⁷ A. Toffler, H. Toffler, *Wojna i antywojna*, Wydawnictwo KURPISZ, Poznań 2006, s. 167.

- rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie służby wojskowej kandydatów na żołnierzy zawodowych;
- decyzja Nr 321/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 września 2011 r. w sprawie realizacji kształcenia i doskonalenia zawodowego na potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- decyzja Nr 289/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie Standardu Kształcenia Wojskowego dla kandydatów na oficerów - Minimalne Wymagania Programowe;
- decyzja Nr 251/MON Ministra ON z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie obrony narodowej;
- decyzja Ministra Obrony Narodowej w sprawie naboru na szkolenie wojskowe kandydatów na oficerów (rekrutację do szkół wojskowych) na dany rok;
- regulaminy nauki w studium oficerskim;
- uchwały Senatu uczelni wojskowych w sprawie warunków i trybu przyjęć do studium oficerskiego;
- uchwały Rad Wydziałów uczelni wojskowych w sprawie programów nauczania w studium oficerskim;
- opis efektów kształcenia i szkolenia specjalistycznego przygotowania absolwentów do realizacji zadań na pierwszych stanowiskach służbowych określonych przez osoby posiadające kwalifikacje właściwe dla danego korpusu osobowego (grupy osobowej) do opracowania modeli przebiegu służby.

Wyspecyfikowane dokumenty umożliwiają projektowanie rozwiązań systemowych i realizację przedsięwzięć dydaktycznych związanych ze szkoleniem w ramach studium oficerskiego. Na obecną chwilę jest ono realizowane w dwóch uczelniach wojskowych, tj.: Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych (WSOSP) w Dęblinie oraz Akademii Wojsk Lądowych (AWL) we Wrocławiu.

3. Modele szkolenia wojskowego kandydatów na oficerów w ramach studium oficerskiego

Zmiany społeczne, które rozpoczęły się w Polsce pod koniec lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, objęły także oficerów zawodowych Wojska Polskiego. Specyfika zawodu oficera sprawia, że jest on silnie zde-

terminowany przez procesy społeczne i globalne. Transformacja ta obejmuje zagadnienia dotyczące przemian politycznych i społecznych. W odniesieniu natomiast do armii, odnosi się do zmian w jej strukturach organizacyjnych i pojawienie się symptomów niosących ze sobą jej nowe demokratyczne oblicze⁸.

Dokonująca się w Polsce transformacja nie jest czymś wyjątkowym ani oderwanym od szerszego europejskiego czy wręcz światowego kontekstu. Państwa Europy Środkowej i Wschodniej również reformują swoje struktury i przebudowują gospodarkę. Poziom zaawansowania zmian społecznych jest różny. Przekształcenia, których jesteśmy świadkami, związane są również z procesami globalizacji życia społecznego. Ich istota polega na umiędzynarodowieniu wydarzeń o pozornie regionalnym zakresie. Są to procesy charakteryzujące się z jednej strony narastaniem współzależności, a z drugiej – pojawianiem się i zaostrzaniem problemów, które dotyczą nie tylko jednego narodu czy grupy krajów, lecz całej ludzkości. Społeczeństwo informacyjne stawia nowe wyzwania przed wszystkimi grupami zawodowymi polskiego społeczeństwa, a w szczególności przed oficerami Wojska Polskiego⁹.

Nowa rzeczywistość społeczna wymusiła znaczne zmiany na współczesnym rynku pracy, m.in. nieustanne uzupełnianie przez oficerów wiedzy, znajomości języków obcych i samodzielnego doskonalenia kwalifikacji zawodowych. Tylko oficer profesjonalista może rozwiązać problemy powstające w dzisiejszej rzeczywistości¹⁰. W XXI wieku znacznie zmieniły się wymagania w stosunku do oficerów zawodowych. Obecnie każdy z nich musi, oprócz właściwego wykształcenia, legitymować się i wykazywać zaawansowaną znajomością minimum jednego języka obcego¹¹.

Armia prosperująca w nowej demokratycznej rzeczywistości ponownie musiała zdefiniować swoje zadania i funkcje, odpowiednio do pojawiających się standardów strategii obronnej. Wraz z dokonywanymi zmianami niezbędne również okazały się przekształcenia szkolnictwa wojskowego, w tym zaś filarów kształcenia oficerów zawodowych. Uczelnie wojskowe jako element systemu edukacji narodowej, mają za zadanie przygotowanie

⁸ M. Liberacki, *Pełnienie zawodowych ról oficerskich...*, s. 67.

⁹ Ibidem, s. 67.

¹⁰ J. Maciejewski, *Oficerowie zawodowi Wojska Polskiego a kariera. Wybrane aspekty socjologiczne*, [w:] *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, (red.) J. Maciejewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001, s. 131.

¹¹ M. Liberacki, *Pełnienie zawodowych ról oficerskich...*, s. 67-68.

profesjonalnej kadry oficerskiej, potrafiącej sprawnie kierować i poruszać się w obszarach funkcjonowania nie tylko w czasie wojny, ale także w czasie pokoju i sytuacji kryzysowych. Zatem duża dynamika zmian sytuacji na międzynarodowej szachownicy oraz wyłaniające się zagrożenia sprawiły, że przeobrażenie systemu bezpieczeństwa państwa stało się koniecznością, a to z kolei spowodowało zmiany wymagań stawianych wojskowej kadrze. Oficerowie w odpowiedzi na pojawiające się nowe wyzwania, powinni być we właściwy sposób przygotowani i mieć perspektywę nieustannego uzupełniania swojej fachowej wiedzy. Tak więc uczelnie wojskowe muszą kształcić oficerów posiadających takie kompetencje i kwalifikacje, które umożliwią łatwe przystosowanie się do wykonywania ról zawodowych w zmieniających się okolicznościach¹².

Aktualnie studium oficerskie pełni funkcję uzupełniającą kadry oficerskie i w praktyce ograniczone jest do szkolenia podoficerów i szeregowych posiadających tytuł zawodowy magistra na kierunkach zbieżnych z wymaganiami na przyszłym stanowisku służbowym oraz szkolenia osób rekrutowanych ze środowiska cywilnego na potrzeby tych korpusów osobowych, dla których nie prowadzi się przygotowania w trybie studiów wyższych w uczelniach wojskowych. Taka sytuacja dotyczy korpusu osobowego finansowego, obsługi prawnej, medycznego oraz duszpasterstwa. O ile szkolenie wojskowe dla osób rekrutowanych ze środowiska cywilnego oraz podoficerów posiadających tytuł zawodowy magistra jest kontynuowane już od kilkunastu lat, o tyle w odniesieniu do szeregowych zawodowych po raz pierwszy zostało ono uruchomione pilotażowo w 2015 roku.

Studium oficerskie w niezbędnym zakresie obejmuje szkolenie wojskowe w zakresie przedmiotów ogólnowojskowych. Niemniej jednak główny nacisk położony jest na przedmioty specjalistyczne właściwe dla danego korpusu osobowego (grupy osobowej). Czas trwania szkolenia oficerskiego uzależniony jest zarówno od wymagań standardu wojskowego, wymagań specjalistycznych oraz kwalifikacji kandydatów.

Organizację i tok kształcenia oraz szkolenia w ramach studium oficerskiego i związane z nim prawa i obowiązki kandydatów na żołnierzy zawodowych określa „Regulamin Nauki Studium Oficerskiego”, który w odniesieniu do dwóch realizujących to szkolenie uczelni, jest wprowadzony decyzjami rektorów zgodnie z zapisami znajdującymi odzwierciedlenie w statutach szkół wyższych. Regulamin zawiera także zakres i warunki prze-

¹² Ibidem, s. 68.

prowadzania egzaminu na oficera, którego pozytywny wynik jest warunkiem promowania kandydata na pierwszy stopień oficerski.

W obecnym systemie kształcenia kandydatów na oficerów w ramach studium oficerskiego funkcjonuje sześć modeli realizacji procesu dydaktycznego. Cztery spośród nich są dedykowane dla kandydatów ze środowiska cywilnego oraz dwa dla kandydatów ze środowiska wojskowego.

Ponadto, uwzględniają one specyfikę realizacji przyszłych zadań na stanowiskach służbowych oraz kwalifikacje właściwe dla danego korpusu osobowego (grupy osobowej). Przekazywany zakres wiedzy i umiejętności w ramach realizowanych ścieżek szkolenia, odpowiada wymaganiom stawianym absolwentom na planowanych do objęcia stanowiskach służbowych po zakończeniu studium oficerskiego.

Rys. 1. Modele przygotowania kandydatów na oficerów w ramach Studium Oficerskiego

Źródło: Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego, Warszawa 2016.

W Akademii Wojsk Lądowych prowadzone są następujące formy studium oficerskiego:

- 1) Kurs 3 miesięczny – przeznaczony dla kandydatów na oficerów do korpusu osobowego medycznego i duszpasterstwa. Program nauczania składa się z następujących etapów:
 - szkolenie podstawowe;
 - szkolenie zasadnicze – trwające około 9 tygodni;
 - praktyka specjalistyczna dla KO duszpasterstwa, szkolenie medyczno-wojskowe dla KO medycznego (około 4 tygodni);
 - egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w AWL (1 tydzień).

- 2) Kurs 6 miesięczny – przeznaczony dla podoficerów zawodowych określonych korpusów osobowych. Do 2010 roku kurs ten trwał 3 miesiące, jednakże w związku z nowelizacją standardu wojskowego i potrzebą odpowiedniego przygotowanie przyszłych oficerów kurs ten został wydłużony o kolejne 3 miesiące. Program nauczania obejmuje:
 - szkolenie zasadnicze – trwające około 22 tygodni – realizowane w dwóch etapach:
 - szkolenie wyrównawcze (I etap) – realizowane w AWL (dopuszcza się możliwość kilkudniowego szkolenia praktycznego w Centrach Szkolenia (CS) oraz innych ośrodkach i jednostkach wojskowych);
 - specjalizacja zawodowa (II etap) – realizowana w AWL oraz CS lub innych ośrodkach;
 - praktyka dowódcza (specjalistyczna) – realizowana w wytypowanych jednostkach wojskowych lub innych instytucjach wojskowych (około 5 tygodni);
 - egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w AWL (1 tydzień).

- 3) Kurs 8,5 miesięczny – przeznaczony dla kandydatów na oficerów rekrutowanych ze środowiska cywilnego do korpusów osobowych: sprawiedliwości i obsługi prawnej, finansowego, wychowawczego, wywiadu i kontrwywiadu wojskowego. Program nauczania kursu obejmuje:
 - szkolenie podstawowe zakończone przysięgą wojskową;
 - szkolenie zasadnicze – trwające około 25 tygodni, realizowane w AWL;

- praktyka specjalistyczna – w wytypowanych jednostkach wojskowych lub innych instytucjach wojskowych (około 5 tygodni);
 - egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w AWL (1 tydzień).
- 4) Kurs 12 miesięczny – przeznaczony dla kandydatów na oficerów do pozostałych korpusów osobowych oraz szeregowych zawodowych. Program nauczania tego kursu przewiduje realizację następujących etapów:
- szkolenie podstawowe zakończone przysięgą wojskową;
 - szkolenie zasadnicze – trwające około 44 tygodni, realizowane przemiennie w AWL oraz Centrach Szkolenia – realizowane w dwóch etapach:
 - wstępna specjalizacja zawodowa (I etap);
 - specjalizacja zawodowa (II etap);
 - praktyka dowódcza – realizowana w wytypowanych jednostkach wojskowych (około 5 tygodni);
 - egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w AWL (1 tydzień).

Z kolei, w Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych realizowane są następujące formy studium oficerskiego:

- 1) Kurs 3 miesięczny – przeznaczony dla podoficerów zawodowych – kandydatów na oficerów do korpusu osobowego sił powietrznych, absolwentów Akademii Sił Powietrznych USA w Colorado Springs. Program nauczania przewiduje realizację następujących etapów:
- kształcenie podstawowe (około 1 miesiąca);
 - kształcenie kierunkowe (około 2 miesiące);
 - egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w WSOSP (1 tydzień).
- 2) Kurs 6 miesięczny – przeznaczony dla podoficerów zawodowych określonych korpusów osobowych, do 2010 roku kurs ten trwał 3 miesiące, jednakże w związku z nowelizacją standardu wojskowego i potrzebą odpowiedniego przygotowanie przyszłych oficerów kurs ten został wydłużony o kolejne 3 miesiące. W ramach kursu realizowane są następujące etapy:
- szkolenie zasadnicze – trwające około 22 tygodni – obejmuje dwa etapy:

- szkolenie wyrównawcze – realizowane w WSOSP (dopuszcza się możliwość kilkudniowego szkolenia praktycznego w Centrach Szkolenia (innych ośrodkach, JW);
 - specjalizacja zawodowa – realizowana w WSOSP oraz CS lub innych ośrodkach;
- egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w WSOSP (1 tydzień).
- 3) Kurs 12 miesięczny – przeznaczony dla kandydatów na oficerów rekrutowanych ze środowiska cywilnego do korpusu osobowego sił powietrznych i grup osobowych: radiotechnicznej i inżynieryjno-lotniczej. Program nauczania przewiduje realizację następujących etapów:
- szkolenie podstawowe zakończone przysięgą wojskową;
 - szkolenie zasadnicze – trwające około 44 tygodni – obejmuje dwa etapy:
 - wstępna specjalizacja zawodowa- realizowane w WSOSP (dopuszcza się możliwość kilkudniowego szkolenia praktycznego w Centrach Szkolenia (innych ośrodkach, JW);
 - specjalizacja zawodowa – realizowana w WSOSP oraz CS lub innych ośrodkach;
 - praktyka zawodową – realizowana w wytypowanych jednostkach wojskowych (około 5 tygodni);
 - egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w WSOSP (1 tydzień).
- 4) Kurs 24 miesięczny – przeznaczony dla kandydatów na oficerów rekrutowanych ze środowiska cywilnego do korpusu osobowego sił powietrznych, grupy osobowej pilotów oraz ruchu lotniczego. Do 2010 roku kurs ten trwał 20 miesięcy, jednakże w związku z trudnościami organizacyjnymi przygotowania odpowiedniego nalotu został wydłużony o 4 miesiące. Program nauczania tego kursu obejmuje:
- szkolenie podstawowe zakończone przysięgą wojskową;
 - szkolenie zasadnicze – obejmuje dwa etapy kształcenia teoretycznego (I etap 6,5 miesiąca, II etap 5 miesięcy);
 - praktyki zawodowe po zakończeniu I i II etapu kształcenia (I etap 7,5 miesiąca, II etap 4,5 miesiąca);
 - egzamin na oficera;
 - szkolenie przedpromocyjne – realizowane w WSOSP (1 tydzień).

Programy nauczania studium oficerskiego opracowywane są corocznie dla każdej formy szkolenia wojskowego i uchwalane przez Radę Wydziału danej uczelni wojskowej, po wcześniejszym uzgodnieniu z osobami posiadającymi kwalifikacje właściwe do opracowywania modeli przebiegu służby w korpusie osobowym (grupie osobowej)¹³ oraz Dyrektorem Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wojskowego Ministerstwa Obrony Narodowej. Podstawą opracowania programów jest Decyzja Nr 289/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie Standardu Kształcenia Wojskowego dla kandydatów na oficerów – Minimalne Wymagania Programowe, wytyczne do działalności dydaktycznej oraz wymagania specjalistyczne zdefiniowane przez osoby posiadające kwalifikacje właściwe do opracowywania modeli przebiegu służby w korpusie osobowym (grupie osobowej).

W ramach studium oficerskiego przewiduje się szkolenie w niezbędnym zakresie przedmiotów ogólnowojskowych, niemniej jednak główny nacisk położony jest na przygotowanie specjalistyczne właściwe dla danego korpusu osobowego (grupy osobowej). Dlatego też, czas trwania szkolenia oficerskiego uzależniony jest nie tylko od realizacji wymagań standardu wojskowego, ale także wymagań specjalistycznych określonych przez bezpośrednich odbiorców absolwentów, czyli osoby posiadające kwalifikacje właściwe do opracowywania modeli przebiegu służby w korpusie osobowym (grupie osobowej).

Warto dodać, że zakres wymagań dla przyszłego oficera nieustannie wzrasta, co wynika z kilku przesłanek. Po pierwsze, w siłach zbrojnych pojawia się nowoczesny i zaawansowany technologicznie sprzęt, którego obsługa wymaga posiadania odpowiednich umiejętności oraz wiedzy specjalistycznej. Kolejną kwestią jest kongruencja zdobywanej wiedzy do istniejących zagrożeń i sytuacji kryzysowych oraz wojny, które mogą występować w środowisku bezpieczeństwa¹⁴. Z tymi zagadnieniami wiąże się niejednokrotnie zmiana sposobu działania i użycia wojsk, co wpływa na zakres treści teoretycznych i praktycznych procesu dydaktycznego realizowanego w wyższej szkole wojskowej. Po trzecie, uczelnie wojskowe dążą do ukształtowania u przyszłych oficerów takich cech i wartości, któ-

¹³ Osoby te są wyszczególnione w decyzji Nr 457/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 listopada 2015 r. w sprawie osób właściwych do opracowania modeli przebiegu służby wojskowej w poszczególnych korpusach osobowych (grupach osobowych), Dz. Urz. MON z 2015 r., poz. 316.

¹⁴ M. Liberacki, *Wybrane formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa narodowego*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa, 2018, s. 207.

re umożliwią samodzielne, nieustanne uzupełnianie wiedzy. Kolejnym istotnym czynnikiem jest kształtowanie cech i predyspozycji osobowościowo-zawodowych, co wyraża się m.in. w prezentowaniu określonej postawy społecznej i zawodowej.

Powyżej zaprezentowane kryteria wskazują na potrzebę systemowego, nieustannego dokonywania zmian w zakresie treści realizowanych w ramach studium oficerskiego. Tylko starannie zaplanowane i realizowane systemowe działania, niosące element innowacyjności, umożliwiają właściwe wykonywanie zadań przez oficerów w każdych warunkach stanu funkcjonowania państwa¹⁵.

Podsumowanie

Szkolenie wojskowe realizowane w ramach studium oficerskiego stanowi istotne uzupełniające źródło dopływu kadry oficerskiej do Sił Zbrojnych RP. Funkcjonujące rozwiązania w zakresie omawianych modeli szkolenia są zróżnicowane w zakresie nie tylko korpusów osobowych (grup osobowych) oraz czasu trwania szkoleń wojskowych, lecz także źródeł pochodzenia kandydatów na oficerów. Jedni bowiem są podoficerami zawodowymi, czy szeregowymi zawodowymi, ale także osobami pochodzącymi ze środowiska cywilnego, bez uprzedniego przygotowania wojskowego.

Pojawiające się obecnie uwarunkowania społeczne, technologiczne oraz stale rosnące potrzeby sił zbrojnych powodują, że nieustannie rosną także wymagania w stosunku do kadr oficerskich. Zatem naturalnymi będą zmiany, które w sposób systematyczny i kompleksowy muszą dokonywać się w procesie przygotowania oficerów.

Właściwym odniesieniem do konieczności dokonywania permanentnych zmian w procesie szkolenia realizowanym w studium oficerskim są także Krajowe Ramy Kwalifikacyjne oraz wymagania w odniesieniu do kwalifikacji specjalistycznych. Wprowadzane nowe treści programowe wynikają również z implementowanych dokumentów doktrynalnych oraz innowacyjnych wniosków pochodzących z doświadczeń żołnierzy z udziału w misjach wojskowych.

Analizując treści zaprezentowane w opracowaniu należy zauważyć, iż czynnikiem, który pełni istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa jest profesjonalizacja kadry oficerskiej Sił Zbrojnych RP. Wyłącznie właściwe jej

¹⁵ Ibidem, s. 207.

wyszkolenie i profesjonalizm warunkuje skuteczne wykonywanie zadań w czasie pokoju, kryzysu i działań wojennych. Doskonale przygotowane kadry implikują możliwość reagowania na różnorodne zagrożenia oraz zapewniają wzrost zdolności i potencjału armii.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Decyzja Nr 457/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 listopada 2015 r. w sprawie osób właściwych do opracowania modeli przebiegu służby wojskowej w poszczególnych korpusach osobowych (grupach osobowych), Dz. Urz. MON z 2015 r., poz. 316.
- [2] Gocuł M., *Współczesne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju Sił Zbrojnych RP*, „Kwartalnik Bellona”, 2014, nr 1, s. 11.
- [3] Kołodziejczyk T., Kozerawski D., Maciejewski J. (red.), *Oficerowie grup dyspozycyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008.
- [4] Liberacki M., *Pelnienie zawodowych ról oficerskich przez absolwentów uczelni cywilnych. Ujęcie socjologiczne*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015.
- [5] Liberacki M., *Wybrane formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa narodowego*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2018.
- [6] Maciejewski J., *Oficerowie zawodowi Wojska Polskiego a kariera. Wybrane aspekty socjologiczne*, [w:] *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, (red.) J. Maciejewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001.
- [7] Mintzberg H., *The Manager's Job: Folklore and Fact*, [w:] “Harvard Business Review”, March/April 1990.
- [8] Stępień R., *Edukacja wojskowa w obliczu wyzwań XXI wieku*, [w:] *Transformacja instytucjonalno-organizacyjna wojska na progu XXI wieku*, (red.) W. Chojnacki, AON, Warszawa 2004.
- [9] Toffler A., Toffler H., *Wojna i antywojna*, Wydawnictwo KURPISZ, Poznań 2006.

SELECTED MODELS MILITARY TRAINING OF CANDIDATES FOR OFFICERS IN THE CONTEXT OF STATE SECURITY

ABSTRACT

Military training is carried out as part of the Officer's School. It has a complementary function for acquiring cadres. In practice, it is limited to training non-commissioned officers and privates having a master's degree (equivalent) for directions converging with the requirements for the next job title and the training of personnel recruited from the environment of civil needs of these bodies personal, which does not lead to the preparation mode of higher education in military academies.

This situation applies to the corps of the financial, legal, medical and pastoral care. While the military training for people recruited from the environment of civil and non-commissioned officers with master's degree is continued for several years, so much in regard to the rank and file unions for the first time it has been running a pilot project in 2015.

The article presents the currently valid model to prepare candidates for officers based on the study officer. This form of training is carried out in two universities, ie. The School of Air Force and the University of Land Forces.

Key words:

study officer, security.